

Tamburaštvo u Požegi

Tomašević, Danijel

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Academy of Music / Sveučilište u Zagrebu, Muzička akademija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:116:876588>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-19**

Repository / Repozitorij:

[Academy of Music University of Zagreb Digital Repository - DRMA](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU MUZIČKA AKADEMIJA

VIII. ODSJEK

Integrirani preddiplomski i diplomski instrumentalni studij – smjer Tambure

DANIJEL TOMAŠEVIĆ

TAMBURAŠTVO U POŽEGI

DIPLOMSKI RAD

ZAGREB, 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU MUZIČKA AKADEMIJA

VIII. ODSJEK

Integrirani preddiplomski i diplomski instrumentalni studij – smjer Tambure

TAMBURAŠTVO U POŽEGI

DIPLOMSKI RAD

Mentor: Veljko Valentin Škorvaga v. pred.

Student: Danijel Tomašević

Ak. god. 2023./2024.

ZAGREB, 2024.

DIPLOMSKI RAD ODOBRILO MENTOR

Veljko Valentin Škorvaga v. pred.

Potpis

U Zagrebu, 25. ožujka 2024.

Diplomski rad obranjen _____ ocjenom _____.

POVJERENSTVO:

1. n. doc. art. Siniša Leopold _____

2. doc. art. Matija Fortuna _____

3. Veljko Valentin Škorvaga v. pred. _____

OPASKA:

PAPIRNATA KOPIJA RADA DOSTAVLJENA JE ZA POHRANU KNJIŽNICI
MUZIČKE AKADEMIJE ZAGREB

Sadržaj

1. UVOD	6
2. AMATERSKA DRUŠTVA KROZ POVIJEST POŽEGE	7
2.1. Kulturno-umjetnički amaterizam	7
2.2. Tambura u općeobrazovnim školama	12
3. SKLADATELJI VEZANI UZ POŽEGU	13
4. TAMBURA U GLAZBENOJ ŠKOLI	15
5. ZLATNE ŽICE SLAVONIJE	21
6. ZAKLJUČAK	27
7. LITERATURA	28
8. PRILOZI	29
8.1. Popis slika	29

Sažetak

Tamburaštvo u Požegi

Cilj ovog rada je prikazati povijest tamburaškog stvaralaštva u gradu Požegi, smještenog u srcu Požeško-slavonske županije, koji obiluje bogatom glazbenom poviješću. Tambura i tamburaška glazba tradicionalno su bili neizostavan dio kulturnog života ovog područja. Pjevačka društva poput „Vijenca” i tamburaška društva „Bisernica” i „Osvit” oblikovali su glazbenu scenu Požege, pružajući glazbeni identitet zajednici. Nakon Drugog svjetskog rata, potaknuti podrškom savjeta za prosvjetu i kulturu, tamburaški orkestri i zborovi postali su sveprisutni u školama. Uz grad Požegu vežemo Josipa Andrića, istaknutog hrvatskog skladatelja tamburaške glazbe, koji je rođen 1894. godine u Bačkoj, a svoju glazbenu strast razvio je već kao dijete u Bukinu, pokazujući izvanredan talent za sviranje tambure. Osnivanjem Glazbene škole Požega 1962. godine tambura je postala neizostavan dio glazbenog obrazovanja. Kulminacija se dogodila školske godine 2006./2007. kada je osnovan samostalan odjel za tambure. Uz djelovanje udruga i razvoj Glazbene škole Požega, značajan udio u popularizaciji tamburaške glazbe i grada Požege imao je „Muzički festival Slavonije”, kasnije poznat kao „Zlatne žice Slavonije”. Proizašao iz kulturne manifestacije 1969. godine, promovirajući novo stvaralaštvo i slavonsku glazbenu tradiciju. Od prvog održavanja u lipnju 1969. u Požegi, „Festival“ je postao simbol grada i važan događaj za cijelu Hrvatsku, okupljajući najveće umjetnike i promovirajući nove skladbe, čineći ga neizostavnim dijelom kulturne scene regije.

Ključne riječi: tambura, tamburaški orkestar, Požega, Glazbena škola Požega, Zlatne žice Slavonije

Summary

Tambura music in Požega

The aim of this thesis is to explore the history of tambura music in the city of Požega, located in the heart of the Požega-Slavonia County, which boasts a rich musical history. The tambura and tambura music have traditionally been integral parts of the cultural life of this region. Singers associations such as "Vijenac" and tambura ensembles like "Bisernica" and "Osvit" have shaped the musical scene in Požega, providing a musical identity to the community. After World War II, tambura orchestras and choirs became prevalent in schools, fueled by the support of educational and cultural councils. Josip Andrić, a prominent Croatian composer for the tambura, is closely associated with Požega. Born in 1894 in Bačka, he developed his musical passion as a child in Bukin, demonstrating exceptional talent for playing the tambura. The establishment of the Požega Music School in 1962 made the tambura an integral part of music education. The culmination occurred in the academic year 2006/2007 when an independent department for tambura was established. Alongside the activities of associations and the development of the Požega Music School, a significant contribution to the popularization of tambura music and the city of Požega was made by the "Muzički festival Slavonije" (Slavonia Music Festival), later known as the "Zlatne žice Slavonije" (Slavonia Golden Strings), originating from a cultural event in 1969, this „Festival“ promoted both new compositions and Slavonian musical tradition. Since its first edition in June 1969 in Požega, the Festival has become a symbol of the city and a significant event for the entire Croatia, bringing together top artists and promoting new compositions, making it an integral part of the cultural scene in the region.

Key words: tambura, tambura orchestra, Požega, Požega Music School, Slavonia Golden Strings

1. UVOD

Ovaj diplomski rad detaljno opisuje povijest tamburaštva u gradu Požegi kroz različite periode i društvene kontekste. Tambura i tamburaška glazba imali su važnu ulogu u kulturnom i društvenom životu Požege kroz povijest, posebice nakon 18. stoljeća kada je grad doživio svoj najveći gospodarski i kulturni razvoj te je diljem Hrvatske došlo do porasta broja pjevačkih društava. U Požegi je djelovalo nekoliko pjevačkih i tamburaških društava koja su igrala ključnu ulogu u razvoju glazbenog života grada. Nakon Drugog svjetskog rata, uz podršku lokalnih institucija, s radom su započeli razni orkestri, a kasnije su osnovana i druga kulturno-umjetnička društva. U Požegi su djelovali i značajni skladatelji poput Josipa Andrića, koji je bio jedan od najznačajnijih hrvatskih skladatelja za tamburu. Njegov opus uključuje brojne skladbe posvećene Požegi i tamburaškoj glazbi. Razvoj glazbenog obrazovanja u Požegi bio je podržan osnivanjem Glazbene škole Požega, koja je postala samostalna ustanova 1970. godine. Tambura je postala važan dio nastavnog programa, a škola je uspješno promovirala tamburašku glazbu kroz tamburaške orkestre i ansamble.

2. AMATERSKA DRUŠTVA KROZ POVIJEST POŽEGE

Grad Požega središte je Požeško-slavonske županije. Od 1929. do 1991. nosio je ime Slavonska Požega. Prvi put se spominje 1227. godine u povelji Andrije II. Arpadovića. O požeškome glazbenom životu do 18. stoljeća gotovo da i ne postoji trag, no nakon obnavljanja Požeške županije 1745. godine te nakon što 1765. godine Požega dobiva status slobodnoga kraljevskog grada, započinje njezin najveći gospodarski, prosvjetni i kulturni razvitak. U jeku pozitivnih strujanja neće zaostajati glazba i glazbeno obrazovanje. U gradu na Orljavi tambura i tamburaška glazba ostavljaju duboki trag u kulturnom i društvenom životu njegovih stanovnika.

2.1. Kulturno-umjetnički amaterizam

Sredinom 19. stoljeća primjećuje se značajan porast broja pjevačkih društava diljem Hrvatske, što je rezultiralo i osnivanjem nekoliko dobro etabliranih glazbenih škola. Primjerice, Pjevačko društvo „Zvonimir“ u Splitu osnovano je 1884., dok je Hrvatsko pjevačko i glazbeno društvo „Kuhač“ u Osijeku započelo s radom 1897. godine. U Požegi, Pjevačko društvo „Vijenac“, osnovano 1882., nije posjedovalo vlastitu glazbenu školu. Ipak, dirigenti ovog društva koji su završili studij glazbe na konzervatoriju u Pragu i bili gradski kapelnici, poput Josipa Prochaske, Ćirila Juneka, Rikarda Krestina i Vojtēha Štētke, redovito su pružali poduke iz glazbe, ne samo unutar škola u Požegi, već su također često održavali privatne satove iz pjevanja i raznih instrumenata. Vilma Nožinić, poznata operna solistica, svoje prve korake u glazbi napravila je upravo u rodnoj Požegi pod mentorstvom Rikarda Krestina, prije nego što je nastavila svoje školovanje na renomiranim glazbenim institucijama. Prvi dirigenti Pjevačkog društva „Vijenac“, od osnivača Vilima Justa do Vojtēha Štētke, također su bili kapelnici Gradske glazbe, što je znatno doprinijelo razvoju orkestra koji je kasnije prerastao u današnju Gradsku glazbu Trenkovi panduri.

Slika 1: Pjevačko društvo „Vijenac” u Požegi 1910. godine

U II. zborniku muzikoloških radova navodi se kako je Vilim Just najprije osnovao Pjevačko društvo „Požeganer Liedertafel”, kraće „Kranz” (1854.-1860.), koji na svom programu ima i hrvatske skladbe. Just je 1860. godine pokrenuo rad Požeškog pjevačkog društva, koje se naziva i „Pijevni Vijenac”, a godine 1882. sudjeluje u osnivanju i dirigent je Hrvatskog pjevačkog društva „Vijenac”. Za Gradski magistrat u Požegi 1873. izradio je „Osnovu za utemeljenje gradske glazbe”, koja je osnovana 1881. godine. Hrvatsko pjevačko društvo „Vijenac” kroz povijest surađivalo je s mnoštvom tamburaških zborova i orkestara te tako i s prvim tamburaškim društvom na teritoriju Požege, pod nazivom Tamburaško društvo „Bisernica”. U bivšem Nadbiskupskom sirotištu (kolegiju) profesor i gimnazijski kateheta Stjepan Kos osnovao je prvo tamburaško društvo 1887. godine, koje je više desetljeća u Požegi pod imenom „Bisernica” uspješno djelovalo i nastupalo na priredbama u Đačkom domu i izvan njega (Kempf, 1992: 18). Fototeka Gradskog muzeja Požega pohranjuje fotografiju Tamburaškog zbora „Bisernica” od šesnaest tamburaša s dirigentom i tamburama Farkaševa sustava. Za pretpostaviti je, da je ovo tamburaško društvo imalo i svoj pomladak istog naziva s jedanaest dječaka tamburaša na Farkaševim tamburama u Nadbiskupskom sirotištu (Ferić, 2011: 157). Kolegijaški tamburaški zbor „Bisernica” proslavio je 27. siječnja 1912. godine svoju 25. obljetnicu uspješnog rada u Požegi (1887.-1912.) pod vodstvom Josipa Andrića, učenika sedmog razreda gimnazije. Također, drugi đački gimnazijski tamburaški zbor pod imenom „Osvit”, od osnutka 1892. godine, uspješno je pridonosio procvatu

tamburaške glazbe pa su oba zbora često i zajednički nastupala na koncertima uz odobravanje požeškog općinstva (Kempf, 1992: 52).

Slika 2: Tamburaško društvo „Bisernica”

Slika 3: Tamburaški zbor „Osvit”

Poljoprivredna škola u Požegi (Ratarnica), osnovana 1885. godine, nakon otvaranja internata 1930. svoje polaznike potiče na brojne kulturne aktivnosti. Iste je godine osnovano Učeničko prosvjetno društvo „Poljoprivrednik” u kojemu su djelovale dramska, tamburaška i folklorna sekcija. U njezinu su radu, uz učenike, sudjelovali i profesori škole, a u okviru društva „Poljoprivrednik” djelovao je i Zbor pitomaca Niže poljoprivredne škole i Tamburaški orkestar koji je vodio tadašnji gradski kapelnik Vojtěh Štětka. Društvo „Poljoprivrednik” djeluje do početka 1937. godine. U Požegi je od 1934. do 1940. godine djelovalo Radničko kulturno-prosvjetno društvo pod vodstvom privatnih namještenika i članova URSSJ, koje je 1935. godine imalo pored Tamburaške i Pjevačku sekciju. U svibnju 1945. godine u Požegi je osnovano Mjesno sindikalno vijeće, koje je s predsjednikom Rudolfom Šignjarom uspostavilo sindikalne podružnice u gradu i razvilo kulturno-prosvjetni rad. Godine 1946. „Jedinstvu” je osnovana tamburaška sekcija pod vodstvom Petra Bećarevića, koja je radila do 1947. godine. Iste godine osnovano je Omladinsko kulturno-umjetničko društvo „Klas” s pjevačkom, tamburaškom, dramskom i folklornom sekcijom koje prestaje s radom nakon ukidanja internata 1963. godine (Horvat, 2020: 11).

Slika 4: Omladinsko kulturno-umjetničko društvo „Klas”

Osim navedenih školskih orkestara i zborova, nakon Drugog svjetskog rata, uz podršku tadašnjeg savjeta za prosvjetu i kulturu s radom započinje pionirski tamburaški orkestar. Vodi ga Ivan Furić (1915.-1996.), još jedan u nizu marljivih „Vijenčevih“ dirigenata. Tamburaški orkestar Omladinskog kulturno-umjetničkog društva „Nada Dimić”, u požeškoj gimnaziji osnovan je 1957., a od njegovih početaka vodi ga Dragutin Nemet (1912.-1994.). Šezdesetih i sedamdesetih godina 20. stoljeća Dragutin Nemet dovodi požeške tamburaše na prestižne republičke i državne glazbene manifestacije. Godine 1962. Tamburaški orkestar OKUD-a „Nada Dimić” pod ravnanjem Dragutina Nemeta nastupa u programu II. FTGJ-a u Osijeku. Također, Hrvatsko pjevačko društvo „Vijenac” surađuje s Tamburaškim zborom Kulturno-prosvjetne zajednice s kojim ima niz uspješnih koncerata. Na primjer, koncert tamburaške glazbe i pjesme povodom 750. obljetnice grada Požege. Na navedenom koncertu također je nastupio i Tamburaški zbor Radničkog kulturnog-umjetničkog društva „Vijenac” pod vodstvom Dragutina Nemeta. Sedamdesetih i osamdesetih godina 20. stoljeća u sastavu ovog stogodišnjaka, velike uspjehe postigao je tamburaški orkestar RKUD-a „Vijenac” pod vodstvom Ladislava Bognara. Ujedinjenjem svih požeških srednjih škola u Centar za usmjereno obrazovanje „Zvonko Brkić” 1977. godine, tamburaški orkestar te školske ustanove nastavlja tradiciju tamburaških zborova „Bisernica” i „Osvit”. Od 1987. godine nakon Dragutina Nemeta vodstvo orkestra preuzima Veljko Valentin Škorvaga i ubrzo s

orkestrom nastupa u programu XIV. FTGJ-a u Osijeku gdje je 1989. godine osvojio visoko treće mjesto u konkurenciji od dvadeset orkestara iz cijele tadašnje Jugoslavije. Atraktivnim nastupima ovog orkestra tambura je u Požezi ponovno na najbolji mogući način popularizirana kao umjetničko glazbalo. Veljko Valentin Škorvaga također je vodio i Pionirski tamburaški orkestar grada pri Osnovnoj glazbenoj školi Krešimir Baranović te Tamburaški orkestar ponovno uspostavljene Gimnazije. Sa spomenutim orkestrima nastupao je diljem tadašnje države, preko Italije pa sve do Berlina u Njemačkoj. Prema zapisnicima i izvješćima iz rada KUD-a „Vijenac”, sve je naglašenije djelovanje Tamburaške sekcije koja svoju aktivnost pokušava postaviti na bitno drugačijim koncepcijskim osnovama. Programirani prigodni nastupi su samo usputni i daleko rjeđi, a rad se temelji na principu što kvalitetnije ponude uvježbanog programa svima koji su za njega na bilo koji način zainteresirani. Tamburaška sekcija brojala je četrnaest članova: osam tamburaša i šest pjevača (Kempf, 1992: 187). Tamburaška sekcija djelovala je pod nazivom „Solisti“. Nadalje, novoosnovani Požeški tamburaški orkestar koji od 2005. godine vodi Tomislav Galić ubrzo stiže na pozornicu Festivala hrvatske tamburaške glazbe u Osijeku 2006. godine, a zatim i 2008. gdje osvajaju srebrnu plaketu „Tambura Paje Kolarića”. Orkestar uspješno djeluje i danas te ga vodi dirigent i voditelj Valentin Petranović.

Slika 5: Tamburaški orkestar OKUD-a „Nada Dimić”, dirigent Dragutin Nemet

2.2. Tambura u općeobrazovnim školama

„Prvi svjetski rat zaustavio je razvoj požeškog tamburaštva, a drugi ga je posve razbio”, zaključuje glasilo “Tamburaška glazba” broj 2 od 1957. godine te na 21. stranici nastavlja: „Za nepune dvije godine požeško se đачko tamburaštvo lijepo obnavlja. Osnovani su tamburaški zborovi na gimnaziji i na sve tri osmogodišnje škole. Nabavljeno je 35 novih tambura... gimnazijski tamburaški zbor počeo je vježbati Bunjevačku elegiju dr. Josipa Andrića, koji je kao požeški gimnazijalac bio dirigent obaju gimnazijskih tamburaških zborova prije Prvog svjetskog rata. Svim tamburaškim zborovima po školama dirigenti su Ivo Furić i Dragutin Nemet” (Ferić, 2011: 158).

Osnovna škola Dobriše Cesarića u Požegi osnovana je 1962. godine te se u njihovoj spomenici škole folklorna sekcija spominje nekoliko godina nakon osnutka, točnije školske godine 1965./1966. Sedam godina nakon, osniva se Kulturno-umjetničko društvo „Miroslav Kraljević”, prema zapisu, s jedanaest folklornih sekcija. Školske godine 1984./1985. po prvi puta spominje se termin „tamburaški zbor”. Nakon Domovinskog rata sve manje se spominju tambure i tamburaški zborovi, a početkom 21. stoljeća škola prestaje s radom tamburaške sekcije.

U Osnovnoj školi Julija Kempfa u Požegi tamburaški orkestar djeluje do danas u sklopu izvannastavnih aktivnosti škole. Voditelj tamburaškog orkestra je učitelj razredne nastave Nenad Kovačević. U Osnovnoj školi Julija Kempfa zaposlio se 1987. godine te uz povremene prekide uspješno vodi tamburaški orkestar koji je brojao od pet pa do 25 učenika škole. Tamburaški orkestar naslijedio je osam tambura srijemskog sustava od graditelja Bošnjakovića iz mjesta Seone. Surađivali su s folklornom sekcijom škole koju je vodila Terezija Vrkljan. Bili su organizatori smotre tamburaških orkestara osnovnih škola 2013. i 2014. godine na kojoj su sudjelovali gosti iz Zagreba, Osijeka, Slavenskog Broda, Siska i drugih gradova.

3. SKLADATELJI VEZANI UZ POŽEGU

Doktor Josip Andrić jedan je od najistaknutijih te najznačajnijih hrvatskih skladatelja za tamburu. Rođen je 1894. godine u Bačkoj, točnije u malom mjestu Bukinu. Ondje se upisao u prvi razred mađarske pučke škole, no nedugo zatim školovanje je nastavio u selu Morović u Srijemu. Zbog nadarenosti i izvrsnih rezultata u učenju, učitelj i župnik nagovarali su njegova oca da ga pošalje u gimnaziju. Prvotna zamisao bila je da će Andrić biti poslan u biskupsko sjemenište u Osijeku, ali kako ondje nije bilo mjesta, uputili su ga u biskupski kolegij u Požegi. Još kao dijete u Bukinu pokazivao je interes za glazbu. Svirao je glasovir, violinu, orgulje, harmoniku i tamburu bisernicu, koju mu je otac kupio te ju je u svega par dana naučio svirati. Zanimljivo je kako ga tadašnji kapelnik Krestin kao gimnazijski učitelj pjevanja nije htio učiti note i pjevanje jer je smatrao kako Andrić nema ni glasa ni sluha, no mjesto Krestina, njegov talent za glazbu otkrio je Dragan Korenić te ga je primio već kao drugoškolca u nadbiskupski tamburaški zbor „Bisernica” kako bi na koncu postao dirigent istog. Također, bio je dirigent i drugog tamburaškog zbora u tadašnje vrijeme pod nazivom „Osvit”. Uz glazbu i skladanje, bio je i književnik, putopisac, publicist, romanopisac, pjesnik i novelist. Studirao je na više fakulteta, točnije na pravu u Zagrebu, trgovačku nauku u Pragu, skolastičku filozofiju u Innsbrucku, slavistiku u Zagrebu te je glazbu učio privatno u tadašnjoj Slavonskoj Požegi i Pragu. Pravo je završio doktoratom u Zagrebu (Beršek; prema Andrić, 1971: 48).

Slika 6: Dr. Josip Andrić s berdom Jankovićevoog sustava

U svom glazbenom opusu posjeduje 700 napisanih skladbi, a tamburaški opus čini čak polovicu, odnosno 350 skladbi napisanih za tamburu i tamburaški orkestar. Dvadeset prvog ožujka 1909. godine skladao je svoju prvu izvornu skladbu pod nazivom „Tihi uzdah”. Svojom glazbom posebnu ljubav posvetio je Požegi u kojoj je počeo svoj kompozitorski rad. Pedesetak njegovih kompozicija potječe iz Požege ili obrađuje požeške teme. Iste godine sklada prvu tamburašku skladbu „Ispod požeških brda”, triptih kojeg je nazvao pod opus broj jedan kojeg čine skladbe „Proljetna pjesma”, koračnica „Na Sokolovac” te „U Jagodnjaku”. U svojoj autobiografiji Andrić kaže da je njegova prva i najznačajnija „mladenačka” skladba „Pjesnički cvijetak” koja ima požeški sadržaj. Ostale skladbe koje je posvetio tamburi u požeškom kraju su: „Poputnica Bisernice” (posvećena kolegijaškom tamburaškom zboru „Bisernica”), kantata „Slavonska berba” za sola, mješoviti zbor i tamburaški orkestar, kantata „Šokački svatovi” i druge.

Ljubo Kuntarić, iako je rođen 1925. godine u Čakovcu, njegova obitelj generacijama je živjela u Požegi. U Čakovcu završava četiri razreda osnovne škole, Gimnaziju počinje u Požegi te ju nastavlja u Varaždinu, a završava s maturom u Požegi. Studira na Tehničkom fakultetu u Zagrebu te završava fakultet kao diplomirani inženjer hidro-sanitarne službe. Kuntarić počinje već u sedmoj godini života učiti klavir te polazi Muzičku školu u Varaždinu. Glazbenu izobrazbu nastavlja u Požegi gdje uči svirati klavir, violinu i flautu. Za života napisao je više od tisuću skladbi, među kojima je skladao orkestralne, komorne, klavirske te duhovne skladbe (više od 650 djela), skladbe za klape te djela za tamburaške i puhačke orkestre. Njegov tamburaški opus broji 48 skladbi. Jedna od skladbi za tamburaški orkestar koju je posvetio požeškoj dolini je rapsodija „U Požegi na Orljavi” te za simfonijsko-tamburaški orkestar: „Požeški ples” i „Poskakanac”.

Slika 7: Ljuboslav Kuntarić

4. TAMBURA U GLAZBENOJ ŠKOLI

Zahvaljujući Vladimiru Mundaru (1934.-1990.) koji će svojim dolaskom u Požegu 1959. godine značajno pridonijeti razvoju glazbenog života u Požegi, iste godine počinje tečajna nastava klavira, harmonike i glazbene teorije. Tečaj je prethodio osnivanju Muzičke škole pri Narodnom Sveučilištu 1962. godine. Osam godina kasnije, točnije 1970. godine, škola se osamostaljuje te posjeduje samoupravnu ustanovu zahvaljujući osnivanju redovne Osnovne muzičke škole koja se 1976. godine preimenovala u Osnovnu muzičku školu Krešimira Baranovića. Dolaskom Veljka Valentina Škorvage u Požegu sredinom osamdesetih godina prošloga stoljeća glazbeni život u gradu počeo je iz godine u godinu biti sve bogatiji i sadržajniji. Njegovom inicijativom 1999. godine otvorena je srednja glazbena škola i promijenjen naziv u Glazbena škola Požega, uvedena je tambura u nastavu kao glavni predmet i obnovljen je festival tamburaške glazbe „Zlatne žice Slavonije”.

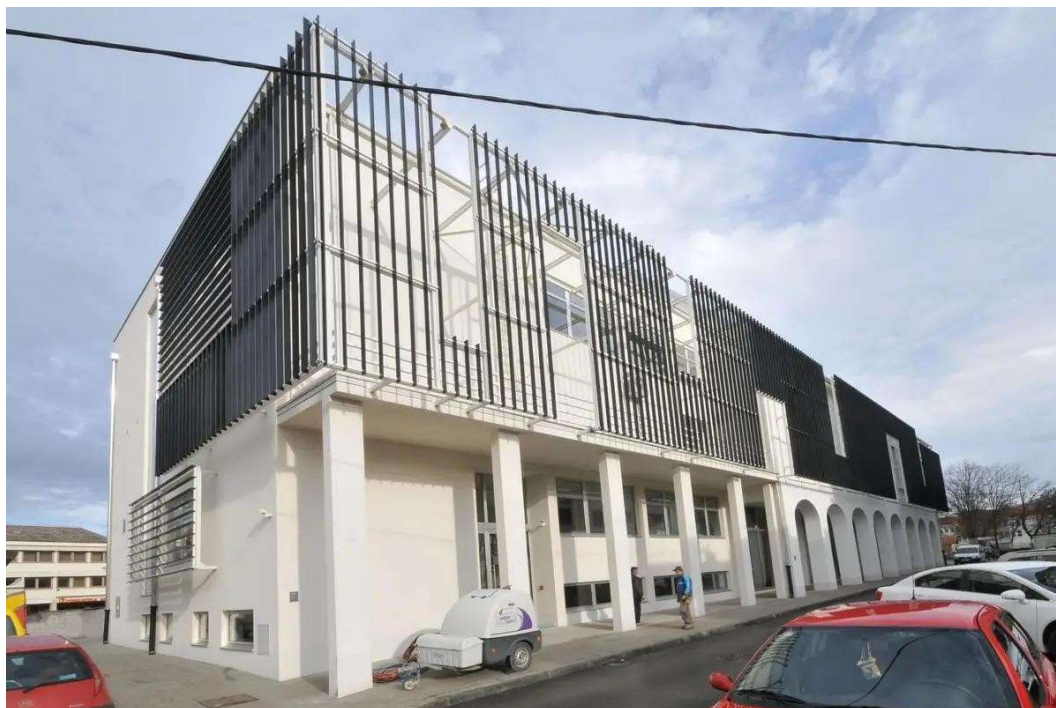

Slika 8: Vladimir Mundar

Slika 9: Veljko Valentin Škorvaga

Školske godine 1986./1987. u Osnovnoj muzičkoj školi K. Baranovića po prvi puta spominje se tamburaški orkestar u obliku tečajne nastave koji je vodio Veljko Valentin Škorvaga. Petnaest godina kasnije, nastava tambure kao glavnog instrumenta, izvodi se školske godine 2001./2002. u sklopu odjela za gitaru i tambure. U početku se odvijala grupna nastava (od tri do šest učenika), a šest godina kasnije individualno. Obzirom na posebnost ovoga instrumenta i učenja tambure, školske godine 2009./2010. dolazi do samostalnog odjela. Prvi nastavnik tambure u Glazbenoj školi Požega je Saša Botički, profesor mentor. Pročelnik je tamburaškog odjela i dirigent Velikog tamburaškog orkestra do 2013. godine te voditelj Komornog tamburaškog ansambla do 2015. godine. Od 2019. godine ponovno je pročelnik odjela i dirigent Velikog tamburaškog orkestra. Godine 2006. omogućeno je i srednjoškolsko obrazovanje za tamburu, a dvije godine nakon i pripremno obrazovanje. Uz profesora Botičkog, nastavu tambure u srednjoj školi izvodio je vrlo uspješno i ravnatelj škole Veljko Valentin Škorvaga. Zbog povećanog interesa za sviranje tambura otvorena su nova radna mjesta, zaposleni su Marijan Paurić, mag. mus. glazbene pedagogije (od 2008. godine) i Tihomir Damjanović, mag. mus. tamburaškog umijeća i glazbene pedagogije (od 2010. godine).

Slika 10: Glazbena škola Požega

Odjel danas ima osam nastavnika, šezdesetak učenika u osnovnoj školi te je od 2006. godine do danas 58 učenika završilo srednju glazbenu školu na bisernici ili braču. Prve maturantice na tamburi 2010. godine bile su učenice Marta Čuže na bisernici i Maja Mahaček na braču, u klasi Saše Botičkog. U školi su aktivni mlađi i stariji tamburaški kvartet, tamburaški ansambl (nonet) te mali i veliki tamburaški orkestar. Tamburaški orkestar Glazbene škole Požega osnovan je 2003. godine. Od važnijih nastupa treba izdvojiti gostovanje na „Festivalu Bunjevačkih pisama“ u Subotici 2010., nastup na Smotri tamburaških i mandolinskih orkestara u Varaždinu 2008. godine, zajedničke koncerte Pjevačkog društva „Vila Velebita“ iz Požege i tamburaškog orkestra u Zürichu 2009., u Somboru i Subotici 2010. te u Koncertnoj dvorani Vatroslava Lisinskog 2010. godine. Do sada je osvojio dvije druge nagrade na državnom natjecanju orkestara u Dubrovniku 2007. i 2009. godine, a 2011. godine je na Međunarodnom festivalu hrvatske tamburaške glazbe u Osijeku osvojio zlatnu plaketu „Tambura Paje Kolarića“ i srebrnu plaketu za praiizvedbu skladbe „Ritmico Slavonico“ Davora Bobića. Na istom festivalu 2015. godine ponovno osvajaju zlatnu plaketu „Tambura Paje Kolarića“. Orkestar je od osnutka vodio Saša Botički, a od 2013. do 2019. godine dirigent je Dominik Škrabal. Od školske godine 2019./2020. orkestar ponovno vodi Saša Botički (Horvat, 2020: 65). Mlađi tamburaški orkestar Glazbene škole Požega osnovan je školske godine 2012./2013. kojeg isprva vodi Dominik Škrabal te ga nasljeđuje Valentin Petranović.

Slika 11: Tamburaški orkestar Glazbene škole Požega, dirigent Saša Botički, 2019. godine

Tamburaški ansambl osnovan je 2007. godine koji je isprva brojio sastav od 12 članova, a od 2015. godine djeluje kao nonet. Komorni je ansambl do sada osvojio brojne nagrade na državnim natjecanjima, a posebno se ponose prvom nagradom s osvojenih maksimalnih 100 bodova na državnom natjecanju komornih sastava u Opatiji 2013. godine.

Slika 12: Tamburaški ansambl Glazbene škole Požega u dvorani Blagoja Berse, 2019. godine

Tamburaška filharmonija Glazbene škole Požega rezultat je snažnog razvoja tamburaškog i puhačkog odjela. Svoj prvi nastup imala je 2009. godine u Gradskom kazalištu Požega povodom obilježavanja deset godina rada srednje glazbene škole, a prema riječima osnivača i dirigenta Tamburaške filharmonije Veljka Valentina Škorvage, riječ je o jedinstvenom orkestru takve vrste u svijetu (Horvat, 2020: 98). Prvi je nastup obilježilo 64 glazbenika, profesora, učenika i bivših učenika škole, a na programu je bila „Simfonija u D-duru br. 104 (Londonska) - Finale” Josepha Haydna, čime se obilježilo dvjesto godina od skladateljeve smrti, i simfonijska pjesma „Sunčana polja” Blagoja Berse. Nakon toga, značajniji nastupi su „Tiha noć u Vukovaru” 2011., 2012. i 2013. godine, „Bonofest” u Vukovaru 2012. godine i „Slavonija u Lisinskom” 2014. godine. To su samo neki od projekata Tamburaške filharmonije i Mješovitog zbora koji su u suradnji s Hrvatskom radiotelevizijom iskoračili iz lokalnih i regionalnih okvira rada škole. Danas tamburaškom filharmonijom dirigira Dominik Škrabal, koji je autor većine aranžmana za ovaj specifični orkestar.

Slika 13: Tamburaška filharmonija na koncertu „Slavonija u Lisinskom” 2014. godine

Uz nastavu, odjel za tambure organizira „Međunarodno natjecanje tamburaša”, solista i komornih sastava, koje je postalo najznačajnije natjecanje za mlade instrumentaliste tamburaše. Kao što je spomenuto u nazivu, odvija se na međunarodnoj razini gdje natjecatelji dolaze pretežito iz Hrvatske, Srbije i Bosne i Hercegovine. Prvo međunarodno natjecanje tamburaša organizirano je 2014. godine u prostorijama Glazbene škole Požega na inicijativu ravnatelja Glazbene škole Požega Veljka Valentina Škorvage, a uz sudjelovanje u organizaciji svih nastavnika odjela za tambure. Prijedlogom ravnatelja da se natjecanje naizmjenično održava svake godine u drugom gradu dogovorena je suradnja s Hrvatskom glazbenom udrugom „Festival Bunjevačkih pisama” iz Subotice da oni budu drugi domaćin i organizator natjecanja. Natjecanje se svake parne godine odvija u Požegi, a neparne u Subotici. Iz godine u godinu natjecanje je kvalitetnije i poznatije za natjecatelje iz cijele regije te je odaziv sve veći. Svake godine od prve do sedme kategorije prijavi se preko stotinu natjecatelja, a otvoreno je za sve tamburaše do 25 godina starosti. Za najbolje soliste i komorne sastave dodjeljuje se Grand prix pehar, a od 2020. godine dodjeljuje se i posebna nagrada „Dr. Josip Andrić” za najuspješnijeg nastavnika natjecanja.

5. ZLATNE ŽICE SLAVONIJE

U samim počecima još od 1969. godine festival je nosio naziv „Muzički festival Slavonije”. Utemeljen je kao kulturna manifestacija koja promiče novo stvaralaštvo na značajkama slavonske ruralne i urbane glazbene tradicije. Prvi festival održao se u lipnju, točnije od 12. do 14. lipnja. Grad Požega je od tada postao festivalski grad Slavonije (Vojnić; Domanović, 2019: 3).

Kako je zapravo došlo do stvaranja ideje možemo vidjeti prema uvodu Festivalskog vodiča iz 1969. godine napisanog od strane direktora festivala Branka Hribara: „Tridesetak Slavonaca, javnih i društvenih radnika, sastalo se ovdje u Požegi prije 17 mjeseci da bi potvrdilo osnivanje i djelovanje prve glazbene manifestacije festivalskog opsega u Slavoniji. Danas smo sudionici oživotvorenja festivalske ideje, prisustvujemo festivalskim koncertima i u mogućnosti smo procijeniti glazbeni i kulturno-zabavni domet ostvarenog. „Festival Slavonija“ 1969. pokušava i Slavoncima i svim ostalim našim sugrađanima pokazati u pjesmi i napjevu otvorenost i širokogrudnost slavonske duše, slavonski smisao za doskočicu i šalu, slavonski trajni životni optimizam – taj danas toliko neophodan stimulatív da se ustraje u sudaru svih nas s naglim svijetom nove civilizacije.”

Slika 14: Plakat „Muzičkog festivala Slavonije” 1969. godine

U monografiji se navodi kako je najraširenija bila narodna glazba, koju bi seljaci i građani slušali, igrajući kolo uz svirku tambure samice i gajdi – duda. Tako je 1969. godine održan požeški festival pod nazivom „Muzički festival Slavonije”, koji se u današnje vrijeme obilježava pod drugim nazivom, pola stoljeća od prve organizacije. Upravo taj prvi festival otvorio je zbor Hrvatskog pjevačkog društva „Vijenac”. „Muzički festival Slavonije” okupljao je na zabavnoj i koncertnoj večeri istaknute vokalne soliste popularne glazbe i operne umjetnike koji su izvodili nove pjesme uz pratnju tamburaškog i revijskog orkestra. Izvodili su koncertne pjesme i zabavne melodije inspirirane tekstem i napjevom slavonske folklorne i umjetničke glazbe, opisano je u monografiji.

Slika 15: „Muzički festival Slavonije” 1969. godine

Od skladatelja i tekstopisaca koji su tada bili poznati hrvatskoj javnosti tražilo se da napišu nova djela te je otvoren natječaj za pjesme festivala u Požeškom listu. Požežani su informacije o glazbenom festivalu saznali iz Požeškog lista na dan slavlja grada, odnosno na Grgurevo 12. ožujka 1968. godine. Neke od popratnih manifestacija uz prvi festival bile su: izložba karikatura pod imenom „Prvi salon slavonske karikature” koja je postavljena u Pošti te izložba za vrijeme festivala u Muzeju Požeške kotline „Dokumenti muzičkog života u Požegi”. Osim toga uložilo se u asfaltiranje ulica, uređenje fasada, dvorišta i prilaza kućama,

sadilo se cvijeće u parkovima, popravljala se javna rasvjeta i dječja igrališta. Sve navedeno, trebalo je dati novu sliku gradu. Na festivalu su sudjelovali umjetnici iz kulture od kojih je najviše interesa pobudilo gostovanje kazališta „Komedija”. Zanimljivo je da je postojao problem s prenoćištem pjevača i gostiju te Požeški list zbog toga objavljuje oglas i molbu građanima koji su u mogućnosti da na dane 12., 13. i 14. lipnja 1969. godine prime na prenoćište goste koji će doći na festival, a prema posebnim tarifama za takvu vrstu ugostiteljskih usluga predviđena je cijena po ležaju od 5 novih dinara. Pripreme za ovaj prvi festival bile su vrlo detaljne, cjelovite i najduže su trajale od svih ostalih godina organiziranja festivala. Tiskana je knjižica s notnim zapisima i riječima pojedinih pjesama te su izdane i gramofonske ploče koje su bile u prodaji.

Slika 16: Ulaznica prvog „Muzičkog festivala Slavonije” 1969. godine

Kako je Festivalski odbor raspisao natječaj, posebno za pjesničke tekstove slavonskog raspoloženja, a posebno za koncertne pjesme i zabavne melodije, te prve večeri izvedeno je dvanaest pjesama, svaka u dvije verzije, uz pratnju tamburaškog i revijskog festivalskog orkestra, pod vodstvom Antuna Petrušića, Ferde Pomykala i Vladimira Mutaka. Pjesma koja je prve godine festivala osvojila nagradu za najbolji tekst, kasnije je i ujedno postala neslužbenom himnom festivala u Požegi u izvedbi Vice Vukova, a pjesma se zove „Pjevat će Slavonija”. I tako se „Muzički festival Slavonije“ održavao iz godine u godinu sve do 1981. godine. U kasnijim godinama bilo je nekoliko pokušaja obnove i oživljavanja festivala, ali bez uspjeha. Zbog nedostatka sredstava nije se moglo ništa učiniti. Sredstva za kulturu bila su minimalna te nisu pokrivala niti osnovne životne potrebe, a za realizaciju ovakvog projekta kao što je festival nikada nije bilo dovoljno sredstava, stoga je 1982. godine na sjednici

organizacijskog odbora „Muzičkog festivala Slavonije“ odlučeno kako se baš te godine neće održati tada već četrnaesti u nizu festival. Na tu odluku neposredno je utjecala odluka programa TV Zagreb da ne snima i ne prenosi festival. Prema riječima Veljka Orlića, jednog od osnivača „Muzičkog festivala Slavonije“, stav programa zagrebačke televizije odrazio se na stav autora kompozicija i same pjevače. Oni su se angažirali na drugim stranama zato što većina živi od takve vrste stvaralaštva.

Slika 17: Vice Vukov s obožavateljima, „Muzički festival Slavonije“, 1969. godine

Kako je „Muzički festival Slavonije” privremeno ugašen nakon 1981. godine, prvi pokušaj obnavljanja bila je manifestacija „Požeška berba grožđa” čiji je inicijator i organizator Veljko Valentin Škorvaga, uz sudjelovanje učenika CUO Z. Brkić i udruge vinara i voćara S. Koydl i folklornih društava Požeštine. Kako je manifestacija pobudila veliki odaziv pučanstva, došlo je do poticaja da se ponovo pristupi organiziranju festivala, a uz spomenutog Škorvagu koji je predložio novo ime i program te kasnije postao umjetnički direktor, u pripremi su sudjelovali Ivo Pavić, kasnije direktor, Božo Potočnik urednik redakcije za narodnu glazbu HTV-a, Vili Čaklec u ime diskografske kuće Jugoton, kasnije Croatia Records i drugi Požežani kojima je bila čast sudjelovati u organizaciji. Pod nazivom „Zlatne žice Slavonije” 1990. godine održan je prvi festival koji je osim tradicije nastojao promicati i nova stremljenja u popularnoj glazbi. Zbog ratnih strahota i neprekidnog bombardiranja Slavonije pa tako i Požege, nije bilo moguće 1991. godine održati festival, ali već iduće 1992. godine nastavio se bez prekida održavati do danas. Od tada festival uz novi naziv dobiva i novu zadaću koja uz pjevače promiče tamburaške sastave i usmjerava izričaj pjesama kroz glazbu, stihove i aranžmane i stvara novu popjevku. U međuvremenu festival je kratkoročno promijenio ime te se od 2014. do 2021. godine festival održavao pod nazivom „Aurea fest”, zamišljen kao manifestacija više festivala pod zajedničkim nazivom, u okviru koje je jedan od festivala bilo „Zlatne žice Slavonije“. Kroz povijest festivala nastupali su najveći umjetnici koje Hrvatska ima, a to su: Krunoslav Kićo Slabinac, Vice Vukov, Ivo Robić, Ivica Šerfezi, Vera Svoboda, Miroslav Škoro, Viktorija Kulišić, Boris Ćiro Gašparac, Slavonske lole, Najbolji hrvatski tamburaši i drugi. Niz hitova nastalih na požeškom festivalu su pjesme: „Pjevat će Slavonija“, „Dan plavetan kao lan“, „Kukuruzi se njišu“, „Laže selo, lažu ljudi“, „Kuća na kraju sela“, „Snaša“, „Svirci moji“, „Stavi svjetiljku u prozor“, „Inati se Slavonijo“, „Ako zora ne svane“, „Po prašini i divljini“, „Sve dok Dunav protiče“ i mnoge druge.

Slika 18: Ivo Robić na „Muzičkom festivalu Slavonije”, 1969. godine

Slika 19: Krunoslav Kićo Slabinac

6. ZAKLJUČAK

Grad Požega, središte Požeško-slavonske županije, doživio je značajan razvoj nakon obnavljanja Požeške županije 1745. godine i dodjele statusa slobodnog kraljevskog grada 1765. godine. Tambura i tamburaška glazba ostavili su duboki trag u kulturnom i društvenom životu Požege, osobito sredinom 19. stoljeća kada je primijećen značajan porast broja pjevačkih društava u cijeloj Hrvatskoj. Josip Andrić, jedan od najistaknutijih hrvatskih skladatelja za tamburu, čiji je doprinos požeškoj glazbenoj sceni iznimno važan. Svoju posvećenost Požegi pokazao je kroz svoju glazbu, oko pedesetak njegovih kompozicija potječe iz Požege ili obrađuje požeške teme. Također, važan doprinos požeškoj glazbenoj sceni dao je i Ljuboslav (Ljubo) Kuntarić, skladatelj koji je napisao više od tisuću skladbi, uključujući i 48 tamburaških skladbi. Razvoj glazbenog života u Požegi nije zaustavljen niti nakon svjetskih ratova. Zahvaljujući Vladimiru Mundaru, koji je svojim dolaskom u Požegu 1959. godine značajno pridonio razvoju glazbenog života. Osnovana je Muzička škola pri Narodnom Sveučilištu 1962. godine, koja se kasnije osamostaljuje kao Osnovna muzička škola Krešimira Baranovića te dolaskom Veljka Valentina Škorvage u Požegu sredinom osamdesetih godina prošloga stoljeća glazbeni život u gradu počinje značajno napredovati. Njegovom inicijativom 1999. godine otvorena je srednja glazbena škola, promijenjen je naziv u Glazbena škola Požega, uveden je glavni predmet tambure, obnovljen je tamburaški festival „Zlatne žice Slavonije“ i osnovano je „Međunarodno natjecanje tamburaša“.

Od uvođenja tambure kao glavnog predmeta u školi, tamburaštvo u Požegi i Požeštini doživljava svoj procvat i postaje jedan od oslonaca u promicanju glazbene umjetnosti u Slavoniji i Hrvatskoj. Mnogi solisti, komorni sastavi i Tamburaški orkestar Glazbene škole Požega bilježe značajne uspjehe na raznim nastupima i natjecanjima. Unatoč izazovima kroz povijest, glazbena scena u Požegi ostaje vitalna i živahna zahvaljujući Glazbenoj školi Požega i „Muzičkom festivalu Slavonije“, odnosno festivalu „Zlatne žice Slavonije“ koji je kontinuirano doprinosio kulturnom identitetu grada i regije.

7. LITERATURA

Andrić, Josip *Izabrana djela*, Vinkovci: Slavonska naklada Privlačica, 1994.

Beršek, Ladislav *Dr. Josip Andrić*, Zagreb: Organizacioni odbor za podizanje spomenika dru Josipu Andriću; Hrvatsko književno društvo Sv. Ćirila i Metoda, 1971.

Ferić, Mihael *Hrvatski tamburaški brevijar*, Zagreb: Šokadija-Zagreb, 2011.

Glazbena škola Požega: 50 godina Glazbene škole Požega, Požega: Glazbena škola Požega, 2020.

Glazbeni život Požega: II. Zbornik radova s muzikoloških skupova u Požegi 2003. i 2004. Požega: Poglavarstvo grada Požega, 2004.

Kempf, Branimir *Hrvatsko pjevačko društvo „Vijenac” - Požega*, Jastrebarsko: Naklada Slap, 1992.

Kuntarić, Ljuboslav *Živjeti s glazbom*, Volosko: Hrvatsko katoličko bratstvo „Branimir”, 1996.

Leopold, Siniša *Tambura u Hrvata*, Zagreb: Golden Marketing, 1995.

Požega 1227.-1977., Zagreb, 1977.

Požeški Leksikon, Požega, 1977.

Vojnić, Andreja - Domanović, Ivana *Pjevat će Slavonija*, Požega: Gradski muzej Požega, 2019.

8. PRILOZI

8.1. Popis slika

Slika 1: Pjevačko društvo „Vijenac” u Požegi 1910. godine (preuzeto: https://glazbena-skola-pozega.hr/nasa_povijest/, datum pristupa: 3. ožujka 2024.)

Slika 2: Tamburaško društvo „Bisernica” (preuzeto: https://glazbena-skola-pozega.hr/nasa_povijest/, datum pristupa: 3. ožujka 2024.)

Slika 3: Tamburaško društvo „Osvit” (preuzeto: https://glazbena-skola-pozega.hr/nasa_povijest/, datum pristupa: 3. ožujka 2024.)

Slika 4: Omladinsko kulturno-umjetničko društvo „Klas” (preuzeto: https://glazbena-skola-pozega.hr/nasa_povijest/, datum pristupa: 3. ožujka 2024.)

Slika 5: Tamburaški orkestar OKUD-a „Nada Dimić”, dirigent Dragutin Nemet (preuzeto: https://glazbena-skola-pozega.hr/nasa_povijest/, datum pristupa: 3. ožujka 2024.)

Slika 6: Dr. Josip Andrić s berdom Jankovićevog sustava (preuzeto: <https://www.zkvh.org.rs/aktualnosti-post/znamenite-osobe/o-125-obljetnici-rodenja-dr-josipa-andrica>, datum pristupa: 3. ožujka 2024.)

Slika 7: Ljuboslav Kuntarić (preuzeto: <https://gimpoz.hr/index.php/hr/skola/istaknute-osobe/ljuboslav-ljubo-kuntaric>, datum pristupa 3. ožujka 2024.)

Slika 8: Vladimir Mundar (preuzeto: https://glazbena-skola-pozega.hr/nasa_povijest/, datum pristupa: 3. ožujka 2024.)

Slika 9: Veljko Valentin Škorvaga (preuzeto: <http://www.muza.unizg.hr/8-odsjek-za-glazbenu-pedagogiju/nastavnici-8-odsjeka/veljko-valentin-skorvaga-visi-predavac/>, datum pristupa, 3. ožujka 2024.)

Slika 10: Glazbena škola Požega (preuzeto: <https://www.24sata.hr/news/zvali-i-policiju-u-pozegi-je-15-radnika-glazbene-skole-odbilo-dati-potvrdu-pa-su-usli-u-zgradu-797080>, datum pristupa: 3. ožujka 2024.)

Slika 11: Tamburaški orkestar Glazbene škole Požega, dirigent Saša Botički, 2019. godine (preuzeto: *Glazbena škola Požega: 50 godina Glazbene škole Požega*, Požega: Glazbena škola Požega, 2020.)

Slika 12: Tamburaški ansambl Glazbene škole Požega u dvorani Blagoja Berse (preuzeto: *Glazbena škola Požega: 50 godina Glazbene škole Požega*, Požega: Glazbena škola Požega, 2020.)

Slika 13: Tamburaška filharmonija na koncertu „Slavonija u Lisinskom” 2014. godine (preuzeto: *Glazbena škola Požega: 50 godina Glazbene škole Požega*, Požega: Glazbena škola Požega, 2020.)

Slika 14: Plakat „Muzičkog festivala Slavonije” 1969. godine (preuzeto: Vojnić, Andreja - Domanović, Ivana *Pjevat će Slavonija*, Požega: Gradski muzej Požega, 2019.)

Slika 15: „Muzički festival Slavonije” 1969. godine (preuzeto: Vojnić, Andreja - Domanović, Ivana *Pjevat će Slavonija*, Požega: Gradski muzej Požega, 2019.)

Slika 16: Ulaznica prvog „Muzičkog festivala Slavonije” 1969. godine (preuzeto: Vojnić, Andreja - Domanović, Ivana *Pjevat će Slavonija*, Požega: Gradski muzej Požega, 2019.)

Slika 17: Vice Vukov s obožavateljima, „Muzički festival Slavonije” 1969. godine (preuzeto: Vojnić, Andreja - Domanović, Ivana *Pjevat će Slavonija*, Požega: Gradski muzej Požega, 2019.)

Slika 18: Ivo Robić na „Muzičkom festivalu Slavonije” 1969. godine (preuzeto: Vojnić, Andreja - Domanović, Ivana *Pjevat će Slavonija*, Požega: Gradski muzej Požega, 2019.)

Slika 19: Krunoslav Kićo Slabinac (preuzeto: <https://www.mirovina.hr/price/odlazak-legendesvi-su-ga-htjeli-skinuti-s-trona-a-kico-je-u-samom-vrhu-bio-50-godina/>, datum pristupa: 3. ožujka 2024.)